

دانشکده اصول الدین شعبه دزفول
گروه علوم قرآن و حدیث

پایان نامه ای برای دریافت درجه کارشناسی ارشد «M.A»
رشته علوم قرآن و حدیث

موضوع:

تربیت فرزندان از منظر قرآن و حدیث

استاد راهنما:

استاد مشاور:

نگارش: علی حسینی

تابستان: ۱۳۹۰

روی جلد
پایان نامه مثل
این نمونه تایپ
و زerkوب شود

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

شماره گذاری با حروف
ایجاد از این صفحه شروع
می شود.

دانشکده اصول الدین شعبه دزفول
گروه علوم قرآن و حدیث

پایان نامه ای برای دریافت درجه کارشناسی ارشد «M.A»
رشته علوم قرآن و حدیث

موضوع:

تربیت فرزندان از منظر قرآن و حدیث

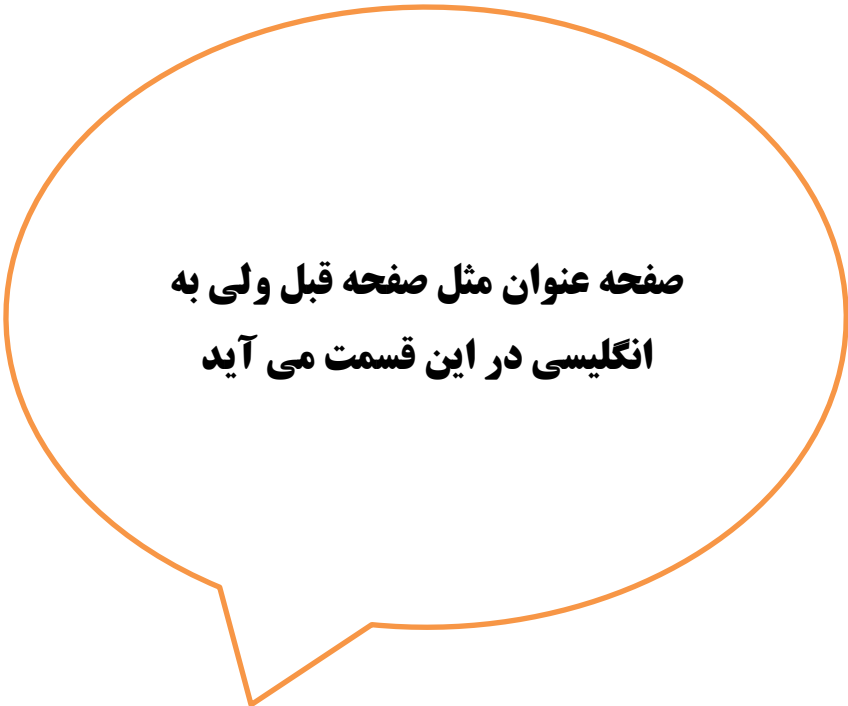
استاد راهنما:

استاد مشاور:

نگارش: علی حسینی

تابستان: ۱۳۹۰

صفحه عنوان به
فارسی بعد از
بسم الله الرحمن
الرحیم

**صفحه عنوان مثل صفحه قبل ولی به
انگلیسی در این قسمت می آید**

صفحه تایید
هیات داوران

دانشکده اصول الدین شعبه دزفول
گروه علوم قرآن و حدیث

پایان نامه ای برای دریافت درجه کارشناسی ارشد «M.A»
رشته علوم قرآن و حدیث

موضوع:

تریت فرزندان از منظر قرآن و حدیث

استاد راهنما:

استاد مشاور:

نگارش: علی حسینی

تابستان: ۱۳۹۰

تاریخ دفاع نمره نهایی پایان نامه.....

استاد راهنما: امضاء

استاد مشاور: امضاء.

سپاسگزاری

الحمد لله رب العالمين وصلى الله على سيدنا خاتم النبيين محمد صلى الله عليه وآله وعلى
اهل بيته المعصومين وعترته الطاهرين سيما بقية الله الاعظم في الارضين الحجة بن
الحسن عجل الله تعالى فرجه.

تقدیر و سپاس بی شمار از پدر و مادر عزیزم که در دوران کودکی جانم را به شهد
گواری قرآن کریم و روایات اهل بیت علیهم السلام شیرین نموده و در راه تربیت دینی
این حقیر از هیچ کوششی دریغ ننموده اند؛ و زبانم از شکر محبت های آنها عاجز و
قاصر است . و تشکر و قدردانی بی حد و اندازه از اساتید و معلّمان بزرگوار که از
سفره پر فیض علم و حلم آنها توشه ها اندوختم و همواره چراغ روشن راهم بودند.

تقدیم به

روح پاک و ملکوتی حضرت امام خمینی (ره)، که با همت بلند و خستگی ناپذیر خود، اسلام ناب محمدی را در کالبد جهان اسلام دمید؛ و شهدای گرانقدر صدر اسلام تا انقلاب اسلامی که با نثار خون پاکشان، درخت سبز مکتب اسلام را آبیاری کردند و همواره با تاسی به قرآن کریم و اهل بیت علیهم السلام مدافع ارزشهای اسلامی بودند.

روحشان شاد و راهشان پر رهرو باد

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱.....	چکیده تحقیق.....
۳.....	مقدمه.....
۱۶.....	بخش اول : کلیات تحقیق.....
۱۷.....	<u>مبحث اول</u> : بیان مسئله.....
۱۷.....	<u>مبحث دوم</u> : تاریخچه موضوع.....
۱۸.....	مبحث سوم : ضرورت ، اهداف و اهمیت موضوع.....
۱۹.....	مبحث چهارم : پرسش های تحقیق.....
۱۹.....	مبحث پنجم : فرضیه های پژوهش.....
۲۰.....	مبحث ششم : روش تحقیق.....
۲۰.....	مبحث هفتم : مروری بر تحقیقات گذشته.....
۲۰.....	مبحث هشتم : تعریف اصطلاحات و بیان مفاهیم.....
۲۰.....	مفهوم تربیت.....
۲۱.....	مفهوم خانواده :.....
۱۱.....	تعریف دین :.....
۱۲.....	تعریف تربیت دینی :.....
۱۲.....	بخش دوم: تجزیه و تحلیل داده ها.....
۱۵.....	مقدمه.....
۱۶.....	مبحث اول : تربیت دینی.....
۱۶.....	گفتار اول : اهمیت و ضرورت تربیت فرزند.....
۱۸.....	گفتار دوم : اهمیت تربیت دینی فرزندان.....
۱۹.....	گفتار سوم : ویژگی های تربیت دینی.....
۲۲.....	گفتار چهارم : بررسی شاخص های تربیت دینی :.....
۲۴.....	گفتار پنجم : شاخص های تربیت دینی در قرآن کریم.....
۲۴.....	۱. معرفت و بصیرت.....
۲۵.....	۲. عبادت.....

۲۵.....	۳. علم آموزی.....
۲۷.....	۵. آزادی و آزادی اندیشی.....
۲۸.....	۶. نقد و ارزیابی.....
۲۹.....	۷. ولایت پذیری.....
۳۰.....	۸. تعهد و مسئولیت شناسی اجتماعی.....
۳۱.....	۹. روحیه تحقیق و پژوهش.....
۳۲.....	۱۰. حب الهی.....
۳۳.....	۱۱. حق گرایی و عدالت پذیری.....
۳۴.....	۱۲. تعظیم شعائر الهی.....
۳۵.....	۱۳. اعتدال.....
۳۶.....	۱۴. روحیه تعاون و خدمت.....
۳۶.....	۱۵. پای بندی به پیمانها و امانت داری.....
۳۷.....	۱۶. فداکاری در راه ارزش های انسانی.....
۳۸.....	۱۷. عمل گرایی.....
۳۸.....	۱۸. استقامت و پایداری.....
۳۹.....	۱۹. رفق و برد باری.....
۴۰.....	۲۰. عفت و پاکدامنی.....
۴۰.....	۲۱. تواضع و فروتنی.....

مبحث دوم : زمینه های لازم برای تربیت دینی..... ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.

۴۲.....	گفتار اول : عوامل زمینه ساز پیش از تولد.....
۴۲.....	۱. زمینه ساز بودن کفویت پدر و مادر.....
۴۴.....	۲. آداب مباشرت.....
۴۴.....	۲.۱. تأثیر در صحت و سلامت جسمی و حتی چهره فرزند.....
۴۵.....	۲.۲. تأثیر معنوی یا تأثیر در روح و روان فرزند.....
۴۶.....	گفتار دوم: عوامل زمینه ساز بودن ، آغاز تولد.....
۴۶.....	۱. <u>گفتن اذان و اقامه و اذکار در گوش نوزاد :</u>
۴۸.....	۲. کام برداشتن.....
۴۸.....	۳. نام نیک :.....
۵۰.....	۴. ختنه.....
۵۱.....	۵. عقیقه.....
۵۲.....	۶. تراشیدن سر نوزاد و صدقه دادن برای او.....

۵۳.....	خلاصه مبحث دوم.....
۵۳.....	مبحث سوم: تأمین نیازهای اساسی کودک.....
۵۴.....	گفتار اول: محبت به کودک.....
۵۵.....	محبت زمینه ساز اطاعت و پیروی قلبی.....
۵۵.....	گفتار دوم: احترام به کودکان.....
۵۸.....	گفتار سوم: تغذیه پاک و حلال.....
۵۹.....	مبحث چهارم: اصول و روش های تربیتی.....
۶۰.....	گفتار اول: اصول تربیت فرزند.....
۶۰.....	۱. آزادی کودک.....
۶۱.....	۲. مراقبت و نظارت بر کودک.....
۶۲.....	۱.۲. مراقبت بر دوستان و معاشران فرزند.....
۶۳.....	۲.۲. مراقبت بر برنامه های تفریحی و اوقات فراغت فرزند.....
۶۳.....	۳.۲. مراقبت در مورد قوای جنسی فرزندان.....
۶۵.....	۳. زدودن زمینه های تخلف.....
۶۶.....	۴. رعایت مساوات و پرهیز از تبعیض.....
۶۶.....	۵. نرمی و ملامت در برابر سخت گیری و خشونت.....
۶۸.....	گفتار دوم: روش های تربیتی.....
۶۸.....	۱. راستی و صداقت.....
۶۹.....	۲. تشویق و تحسین.....
۷۰.....	تشویق های متنوع.....
۷۰.....	نکاتی که در مورد تشویق باید در نظر گرفت.....
۷۱.....	۳. پرهیز از عیبجویی و سرزنش.....
۷۱.....	۴. پرهیز از تنبیه بدنی.....
۷۲.....	۵. روش موعظه:.....
۷۴.....	۶. ارائه الگوها.....
۷۵.....	۶. ۱. قرآن و ارائه الگوها.....
۷۶.....	۶. ۲. نقش والدین در معرفی الگوهای دینی:.....
۷۷.....	۶. ۳. الگوی تاثیر گذار:.....
۷۷.....	مبحث پنجم: تربیت اعتقادی.....
۷۹.....	گفتار اول: اهداف تربیت اعتقادی.....

- گفتار دوم : تربیت توحیدی ۷۹
- گفتار سوم: شیوه های تقویت بعد اعتقادی در کودکان ۸۰
- گفتار چهارم: تقویت ایمان به نبوت** ۸۲
- شیوه های تثبیت و تقویت اصل نبوت ۸۲
۱. تکریم و بزرگداشت پیامبر صلی الله علیه و آله ۸۳
۲. گرامیداشت روزهای متعلق به پیامبر صلی الله علیه و آله ۸۳
۳. آشنایی کودکان با سیره پیامبر صلی الله علیه و آله ۸۴
- گفتار پنجم: ایجاد ایمان و تقویت اعتقاد به اصل امامت و ولایت** ۸۵
۱. بیان فضایل ائمه معصومان علیهم السلام ۸۶
۲. بزرگداشت یاد اهل بیت علیهم السلام ۸۷
۳. زیارت قبور متبرکه اهل بیت علیهم السلام ۸۸
۴. عدم معاشرت با مخالفان امامت ۹۰
- گفتار ششم: خانواده و تقویت اعتقاد به معاد** ۹۱
- روش قرآن کریم و معصومان علیهم السلام در تقویت اعتقاد به معاد: ۹۲
- بیان نمونه هایی از زندگی مجدد برخی از انسانها ۹۳
- مبحث ششم : نقش خانواده در تربیت اخلاقی** ۹۳
- گفتار اول : تعریف اخلاق** ۹۴
- گفتار دوم: تربیت اخلاقی ۹۴
- گفتار سوم: نقش والدین در تربیت اخلاقی ۹۵
- گفتار چهارم: فضایل اخلاقی از منظر قرآن ۹۶
۱. وفای بعهده ۹۶
- وفای عهد در قرآن و روایات ۹۷
- والدین و عهد و پیمان ۹۸
۲. صداقت و راستگویی ۹۸
- معنی لغوی صدق ۹۹
- صداقت و راستگویی در قرآن و روایات ۹۹
- والدین و صداقت و راستگویی ۱۰۰
- گفتار پنجم: روش های تربیت اخلاقی در کودکان** ۱۰۱
۱. آگاهی دادن ۱۰۲
۲. روش الگو سازی با بیان داستان و مثال ۱۰۳

۱۰۳.....	۳. موعظه و نصیحت همراه با محبت
۱۰۴.....	۳. تقویت عزت نفس
۱۰۶.....	مبحث هفتم : تربیت عبادی
۱۰۷.....	گفتار اول : نقش عبادت از منظر قرآن کریم و روایات
۱۰۷.....	گفتار دوم : نقش خانواده در تربیت عبادی فرزندان
۱۰۸.....	گفتار سوم : نماز
۱۰۹.....	نقش خانواده در آموزش نماز
۱۱۰.....	مراحل آموزش نماز به فرزندان
۱۱۱.....	روش های جذب فرزندان به نماز
۱۱۱.....	۱. کوتاه کردن نماز
۱۱۲.....	۲. نماز خواندن در حضور کودک
۱۱۲.....	۳. بردن کودک به مسجد و شرکت دادن او در نماز جماعت
۱۱۳.....	۴. پرهیز از سخت گیری و تشویق در نماز خواندن
۱۱۳.....	۵. تشویق و تنبیه
۱۱۴.....	گفتار چهارم : انس با قرآن
۱۱۵.....	آشنایی با معارف قرآن از منظر قرآن کریم و روایات
۱۱۶.....	نقش خانواده در انس فرزندان به تلاوت قرآن
۱۱۷.....	گفتار پنجم : دعا در قرآن و سیره معصومان علیهم السلام
۱۱۸.....	نقش دعا در تربیت عبادی فرزندان
۱۲۰.....	<u>گفتار ششم : آموزش روزه در خانواده</u>
۱۲۱.....	مبحث هشتم : آسیب های تربیت دینی خانواده
۱۲۲.....	گفتار اول : آسیب های وراثتی
۱۲۲.....	گفتار دوم : آسیب های محیطی
۱۲۳.....	گفتار سوم : آسیب های ناشی از تغذیه
۱۲۵.....	گفتار چهارم : آسیب های ناشی از عدم شناخت والدین از تربیت دینی
۱۲۵.....	گفتار پنجم : روشهای آسیب زا
۱۲۶.....	۱. افراط در محبت
۱۲۶.....	۲. پرهیز از خشونت و سخت گیری های بی جا
۱۲۷.....	۳. اجبار و اکراه توأم با برخوردهای تحکم آمیز و امر و نهی های لجاجت برانگیز
۱۲۷.....	۴. شتاب زدگی

۱۲۹.....	بخش سوم: نتیجه گیری و پیشنهادات:
۱۳۰.....	مبحث اول: نتیجه گیری
۱۳۳.....	مبحث دوم: پیشنهادات
۱۳۵.....	فهرست منابع
۱۳۶.....	منابع فارسی
۱۳۸.....	منابع عربی
۱۴۱.....	مقالات

چکیده:

اسلام به عنوان مجموعه ای از آموزه های وحیانی، مبتنی بر "فطرت انسانی" و برخوردار از پشتوانه عقلی و عرفانی، این قابلیت را دارد، تا در هر زمان و مکان پاسخگوی نیاز کمال خواهی و خداجویی انسان باشد.

بدون تردید مهمترین موضوع جهان هستی، موضوع تربیت انسان است؛ انسانی که برآیند ملک و ملکوت است و از سابقه ازلی و لاحق ابدی، برخوردار است؛ او که عصاره هستی است؛ به لحاظ هدف الهی و غایت اقصای خود، تنها زمانی که در مقام "فی مقعد صدق عند ملیک مقتدر" بار یابد، به آرامش و به کمال نهایی خواهد رسید.

از مهمترین رسالت امروز اندیشمندان مسلمان، در حوزه تعلیم و تربیت، تبیین برنامه جامع تربیت دینی، مبتنی بر قرآن کریم و مکتب اهل البیت - علیهم السلام - است. بدین روی "نقش خانواده در تربیت دینی از منظر قرآن و حدیث"، ضرورتی اجتناب ناپذیر و فرصتی برای پژوهش در حوزه تربیت دینی است.

کوشش در درک درست از تربیت دینی، فرآیند ها و محورهای آن، اشتیاق خانواده ها، و جامعه فرهنگی در بازشناسی و استوار ساختن بنای تربیت بر مبنای وحیانی، ضرورت این پژوهش را دو چندان می کند.

این پژوهش تلاشی، برای معرفی نقش خانواده، بعنوان زیر بنایی ترین نهاد جامعه بشری، در تربیت دینی است.

تحقیق حاضر از سه بخش تشکیل شده است؛ که بخش اول شامل کلیات، بخش دوم مربوط به تجزیه و تحلیل داده ها و بخش سوم شامل نتیجه گیری و پیشنهادها، ارائه شده است.

بخش دوم به مباحث، ویژگی های تربیت دینی، شاخص های تربیت دینی، بسترهای لازم برای تربیت دینی، تأمین نیاز های اساسی کودک، بیان اصول و روشهای تربیتی و پس از آن به سه نوع تربیت مهم در حوزه تربیت دینی، یعنی "تربیت اعتقادی"، "تربیت اخلاقی" و "تربیت عبادی" و نقش و جایگاه خانواده در این خصوص، پرداخته شده است. و در پایان آسیب های تربیت دینی، توسط خانواده، مورد بررسی قرار گرفته است.

در این تحقیق سعی شده است که آیات مربوط به به هر مبحث دسته بندی شده و به کمک روایات معصومان - علیهم السلام - تبیین شود؛ که در این راه از کتابهای تفسیری و آثار صاحب نظران تربیتی نیز، بهره گرفته شده است.

کلید واژه ها: خانواده، تربیت، دین، تربیت دینی.

شماره گذاری با عدد
از اینجا شروع
می شود

مقدمه

انسان گل سر سبد هستی و موجودی کرامت یافته است " لقد کرنا بنی آدم..^۲ " که تمام هستی برای تربیت او بسیج شده اند. " خلق لکم ما فی الارض جمیعا.."^۳ او سالک الی الله است "یا ایها الانسان انک کادحٌ الی ربک کدحا فملاقیه"^۴ تربیت انسان و رسیدن به کمال نهایی او میسر نخواهد بود الا اینکه تحت یک برنامه تربیتی کامل و جامع قرار گیرد؛ هر برنامه ای غیر از تربیت دینی و الهی، ناقص است؛ زیرا تنها آفریدگار انسان است که از تمام نیاز های او آگاه است؛ برای پروردان او بهترین راه را ارائه فرموده و آن بیان اسماء حسنی و صفات عالیله الهی است؛ متصف نمودن انسان به این صفات، و تجلی آنها در عمل کرد او، که همان هدف خلقت است در قرآن کریم آمده است..

خداوند تبارک و تعالی خلیفه پروری را به انبیاء و اولیاء خویش تعلیم نموده است. و برای تعلیم و تزکیه انسان، الگویی بی بدیل، چون رسول خدا -صلی الله علیه و آله- و اهلبیت عظام او را، برگزیده است. براین اساس آنان نقش و جایگاه هر یک از نهادهای تاثیر گذار و مسئول در تربیت دینی انسان را، مشخص نموده اند. روش هدایت قرآن از فرد و خانواده و عشیره آغاز می شود و به جامعه ایمانی سرایت می کند. و "انذر عشیرتک الاقربین"^۵.

این پژوهش تلاشی است بر شناسایی نقش نهاد خانواده، در تربیت دینی فرزندان از منظر قرآن کریم و مکتب اهل البیت -علیهم السلام- که امید است مقبول حضرت حق قرار گیرد.

۲. اسراء (۱۷) ۷۰، ما آدمیادگان را گرامی داشتیم.

۳. بقره (۲) ۲۹، همه آنچه را (از نعمتها) در زمین وجود دارد، برای شما آفرید.

۴. انشقاق (۸۴) ۶، ای انسان! تو با تلاش و رنج بسوی پروردگارت می روی و او را ملاقات خواهی کرد.

۵. شعراء (۲۶) ۲۱۴، و خویشاوندان نزدیکت را انذار کن.

بخش اول : کلیات تحقیق

مبحث اول : بیان مسئله

هدف اساسی دین اسلام ، تربیت انسان‌ها و تامین سعادت بشر در تمام ابعاد وجودی ، در تمام مراحل زندگی است . پیامبران الهی به ویژه پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) برای این هدف مقدس مبعوث شده و در این راه نهایت سعی خود را مبذول نموده اند و در انجام این مأموریت ، به نیازها ، ویژگی ها و علایق فطری بشر به عنوان یک اصل مسلم توجه فراوان داشتند . به همین جهت دستورات تربیتی قرآن کریم و فرهنگ حیات بخش اهل بیت -علیهم السلام- دقیقاً در راستای پرورش فطری انسانها ، تدوین شده است .

خداوند متعال برای تربیت افراد بشر ، کانون پر مهر خانواده را بهترین محیط تربیتی قرار داده است. گرچه عوامل و گروه های اجتماعی زیادی بر تربیت (فرآیند ارزشهای دینی) تأثیر می گذارند؛ اما غالباً خانواده در این زمینه به منزله با نفوذ ترین و اولین بستر تربیت بشمار می رود. درقرآن واحادیث معصومین -علیهم السلام- به نقش و مسئولیت خانواده توجه زیادی شده است . تزلزل پایگاه خانواده در جهان امروز ما را به بازنگری نقش و مسئولیت خنواده از دیدگاه قرآن کریم و حدیث وا می دارد . چراکه بسیاری از آسیب های اجتماعی ریشه در عدم تربیت صحیح افراد در خانواده دارد ، تربیت دینی درست همان تربیت فطری است؛ که حاصل آن باعث رشد و تعالی فرد و جامعه می شود. همین امر باعث شده است تا ما کوشش کنیم آموزه های قرآن را بازشناسی و به جامعه اسلامی مان عرضه نماییم .

مبحث دوم : تاریخچه موضوع

از آنجا که ارسال پیامبران الهی و انزال کتب آسمانی برای تربیت انسان ها بوده است ؛ بدین روی قرآن کریم آخرین نسخه هدایت الهی و معجزه جاودان رسول رحمت (ص) بدین منظور نازل شده است ، پس به واقع تربیت دینی، گستره ای به دامنه ی نزول قرآن کریم دارد؛ که این مهم مورد توجه

مفسران این کلام حکیم قرار گرفته است.^۶ بدین روی؛ تفسیر کلام الهی مشحون از نکته ها، درس ها و پیام های تربیتی برای همگان است.^۷

بنابراین، موضوع تربیت دینی موضوعی است که از بعد از طلوع خورشید عالم افروز اسلام مورد توجه عالمان و دانشمندان اسلامی بوده و لذا در لابه لای تفسیر قرآن و جوامع حدیثی به این موضوع پرداخته شده است؛ و کتابی که جامع احادیث تربیتی باشد از گذشته گزارش نشده است. در دوران معاصر بعلت تراحم مکتب های مادی و الهی و نیاز به ارائه برنامه های تربیتی بستری فراهم شد تا دانشمندان و محققان مسلمان، به منظور پاسخ گویی به برخی از مهم ترین نیازهای جامعه آهنگ تدوین و بازشناسی برنامه های تربیتی با رویکرد دینی را از میان منابع ارزشمند کتاب و سنت طراحی نمایند.

مبحث سوم: ضرورت، اهداف و اهمیت موضوع

سیر تکامل صعودی انسان میسر نخواهد بود الا اینکه مبنای تربیت که پایه گذار آن خانواده می باشد براساس روشهای قرآن و عترت که ضامن سعادت دنیوی و اخروی انسان است بنا شود. چراکه نگاه تربیت دینی نگاه همه جانبه به نیازهای فطری و مراحل رشد و کمال انسان است. و این همان نیاز بشر به یک الگوی تربیتی است. و اگر می بینیم جامعه انسانی هنوز با آسیب های فراوانی در تربیت افراد روبروست، این بدان جهت است که هنوز جوامع انسانی، یک الگوی تربیتی درست مطمئن و استوار و جامع را نشناخته اند. هدف انبیاء و ائمه معصومین - علیهم السلام - دقیقاً تأمین همین برنامه تربیت الهی است. در کشور ما - به شکرانه الهی - یک کشور شیعی است، این برنامه تربیتی که با دین و مذهب مردم پیوند عمیقی دارد، مورد استقبال احاد مردم قرار گرفته اما هنوز در مورد " کاربردی کردن " آن مطابق نیازهای جامعه، راهی طولانی را پیش رو داریم. گفتنی است که این برنامه تربیت دینی در متن خود رسالت جهانی را نیز دنبال می کند.

رویکرد جامعه به روشهای تربیت دینی و کاهش آسیب های خانواده و آشنایی با فرامین الهی برای رشد کمال انسان در پرتو تربیت دینی؛ از اهداف مهم این تحقیق است. این پژوهش علاوه بر آنکه انشاءالله می تواند بحث تربیت دینی در خانواده را که نیاز شدید همه بشر بعنوان یک برنامه جامع برای

۱. مکارم شیرازی، ناصر، تفسیر نمونه، دارالکتب الإسلامیة، تهران، چاپ اول، ۱۳۷۴ ش، ج ۱، ص ۴۵۷

۲. طبرسی، فضل بن حسن، تفسیر مجمع البیان فی تفسیر القرآن، مترجمان، انتشارات فراهانی، تهران، چاپ اول، ۱۳۶۰ ش، ج ۲، ص ۲۱

سعادت انسان را، از زوایای کاربردی آن وارد مجامع دانشگاهی و حوزوی کند ، قابلیت استفاده برای عموم افراد را در بازشناسی، نقش خانواده در تربیت دینی را دارد .

مبحث چهارم : پرسش های تحقیق

سوال اصلی :

خانواده چه نقشی در تربیت فرزندان ، از منظر قرآن و حدیث دارد ؟

سوالات فرعی :

۱- بر اساس آموزه های قرآن و حدیث ؛ خانواده چگونه می تواند در جهت تقویت انگیزه درونی فرزندان در انجام فرایض و تکالیف دینی گام بردارد؟

۲- از منظر قرآن و حدیث، خانواده چه نقشی در بارور شدن ارزشهای اخلاقی و تثبیت آنها در فرزندان دارد ؟

۳- آسیب ها و موانع تربیت دینی فرزندان ، توسط خانواده از منظر قرآن و حدیث کدامند ؟

مبحث پنجم : فرضیه های پژوهش

تربیت نه عنوانی نوظهور ، بلکه پیشینه ای به قدمت بعثت انبیاء دارد ، اما از آنجا که انسان موجودی پیچیده است ، در هر یک از ادوار بشری برای دست یابی انسان به تعالی و شکوفایی استعدادهای او ، مرحله به مرحله و گام به گام متناسب با نیازها ، انبیا الگوها و طرح های تربیتی الهی را به بشریت یاد سپاری کرده اند، در این میان پیامبر گرامی اسلام (ص) هدف از بعثت خود را تکمیل مکارم اخلاقی معرفی می کند و طرحی نو در تربیت انسانها پی ریزی می کند ، به گونه ای که در مدت بیست و سه سال، تحولی در درون انسانها ایجاد کرد؛ و بنیان های خرافه پرستی ، خودبینی ، خودخواهی و افزون طلبی را فرو ریخت و به جای آن بنای استوار یگانه پرستی ، خدا بینی ، از خود گذشتگی ، خودباوری ، تعقل و اندیشه را بازسازی کرد ؛ بدین روی فرضیه های زیر شکل می گیرند :

الف) از مولفه های اصلی در فرآیند تربیت دینی ، خانواده است .

ب) فرآیند تربیت دینی ، یعنی بارور شدن آنچه که در نهاد و فطرت انسان به ودیعه گذاشته شده است .

ج) فرآیند تربیت دینی با آسیب ها و موانعی مواجه است، که بدون شناخت آفت ها و آسیب ها و نیز راههای مواجهه با آنها ؛ محصولی کامل در تربیت به بار نمی نشیند .

د) قرآن کریم و سنت معصومین توأمان، طرحی جامع و عملیاتی برای فرآیند تربیت دینی ارائه داده و به اجرا گذاشته‌اند.

مبحث ششم: روش تحقیق

این پژوهش، تحقیقی کتابخانه‌ای است، که در آن از روش‌های توصیفی - تحلیلی، به مباحث پرداخته شده است.

ابتدا با گردآوری اطلاعات بر اساس منابع موجود، کوشش شده است، تا تربیت دینی و مؤلفه‌های آن بازشناسی شود؛ آنگاه با تحلیل محتوا به نقش کاربردی خانواده در تربیت دینی، پرداخته شده است.

مبحث هفتم: مروری بر تحقیقات گذشته

اهتمام صحابه و محدثان در ضبط، فراگیری و یاددهی و آموزش سیره پیامبر - صلی الله علیه و آله - و دیگر معصومان - علیهم السلام - ریشه در اعتبار و حجیت سیره و سنت آنان و نقش در کارکردهای فقهی، اخلاقی و تربیتی دارد. یکی از قلمروهای مهم در سیره معصومان - علیهم السلام - مسائل تربیتی است در واقع جمع‌آوری همه رفتارهایی که در مقام اثرگذاری بر شخصیت و رفتار دیگران از آن سر زده است می‌تواند ذخیره گرانبها در بازشناسی و پژوهش در زمینه تربیت اسلامی فراهم آورد. گرچه مقالات و کتابهایی در زمینه تربیت دینی تألیف شده است ولی در خصوص پایان نامه‌های دانشگاهی جا دارد برای کاوش و پژوهش تلاش وسیع‌تری برای تبیین مختصات تربیت دینی که جذاب برای نسل کنونی باشد، انجام گیرد. گفتنی است اگرچه شأن معصومان - علیهم السلام - هدایت‌گری و تعلیم و تربیت است و این شأن در رفتار آنان بیشترین تجلی را داشته است، اما در این زمینه، آثار و تحقیقات معتبر کمتر در دسترس است، در حالیکه در زمینه‌ی سیره‌های سیاسی - اجتماعی و اخلاقی به آثار نسبتاً بیشتری دست می‌یابیم.

مبحث هشتم: تعریف اصطلاحات و بیان مفاهیم

گفتار نخست: واژه‌شناسی

کلید واژه‌ها: خانواده، تربیت، دین، تربیت دینی

مفهوم تربیت

"تربیت" از ماده « ربو » به معنای برآمدگی زخم یا زمین ، مال و یا هر چیز دیگر وقتی زیاد میشود.^۸ افزودن و رشد و نمو کردن نیز آمده و یا از ماده " ربه " به معنای صاحب ، خالق و مصلح^۹ و اینکه مفهوم تربیت یک مفهوم عام دارد که شامل تمام مراتب و انواع رشد و نمو و افزایش و مانند آن می شود؛ چه کمی و چه کیفی، مادی یا معنوی...^{۱۰} و در اصطلاح تعاریف متعددی از آن شده است . و هر کس از زاویه ای به آن نگریسته و تعریفی خاص از آن ارائه داده است ، در اینجا تعریفی کلی که تا حد بسیاری پذیرفتنی است؛ به عنوان مبنا و محور بحث ذکر می شود .

«تربیت عبارت است از هرگونه فعالیتی که معلّمان و والدین یا هر شخص دیگر به منظور اثرگذاری بر شناخت ، نگرش ، اخلاق ، رفتار یک فرد بر فرد دیگر ، بر اساس اهداف از پیش معین شده انجام می دهد.»^{۱۱}

البته اهداف محتوای تربیت نسبت به هر فرد ، گروه و یا مکتبی متفاوت است . همچنین طبق این تعریف نه مربی تنها به معلم اطلاق میشود و نه متربی به دانش آموز . همچنین محیط تربیت نیز اعم از مدرسه و محیط های آموزشی است؛ و شامل مدرسه ، خانه ، محل کار و حتی کوچه و خیابان نیز می شود .

مفهوم خانواده :

«در قرآن کریم از واژه « الأُسره » که در زبان فارسی ، « خانواده » معنا می شود ، یاد نشده است ولی یکی از واژه هایی که در آیات قرآن بسیار به کار رفته و در برخی موارد معنای خانواده را دارد ، واژه « اهل » است. « اهل مرد یعنی همسرش، و نیز خاص ترین افراد نسبت به او. کلمه تأهل از همین ماده است به معنای تزوج و همسر اختیار کردن»^{۱۲} . هر گاه این واژه به نام افراد نسبت داده شود یا به ضمیری اضافه شود که به اشخاص باز می گردد ، به معنای "خانواده" خواهد بود .

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنْفُسَكُمْ وَاهْلِيكُمْ نَارًا وَقَوُّدَهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ ...»^{۱۳}

۸. فراهیدی ، خلیل بن احمد ،العین ، انتشارات هجرت ، قم ، چ دوم ، ۱۴۱۰ ق، ج ۸ ، ص ۲۸۳.

۹. ابن فارس ، احمد ، ترتیب مقایس اللغه ذیل « ربو » و رب ، تصحیح علی عسکری و حیدر مسجدی، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، قم، ۱۳۸۷، ج ۱.

۱۰. مصطفوی، حسن ، التحقیق فی کلمات القرآن الکریم، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی ، تهران، چاپ اول، ۱۳۶۸ش، ج ۴ ، ص ۳۶ .

۱. حسینی زاده ، سید علی ، سیره تربیتی پیامبر (ص) و اهل بیت (ع)، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه ، قم ، چ نهم، ۱۳۸۹، ج ۱، ص ۱۲.

۱۲. فراهیدی ، خلیل بن احمد ، العین ، پیشین ، ج ۴ ، ص ۸۹ .

۱۳. تحریم (۶۶): ای کسانی که ایمان آورده اید خود و خانواده خویش را از آتشی که هیزم آن انسانها و سنگهاست نگه دارید .

«إِذَا انْقَلَبُوا إِلَىٰ أَهْلِهِمْ فَكِهِينَ فَالْيَوْمَ الَّذِينَ آمَنُوا مِنَ الْكُفَّارِ يَضْحَكُونَ مَطْفِينِينَ.»^{۱۴}

«لَنُنَجِّيَنَّهُ وَأَهْلَهُ إِلَّا امْرَأَتَهُ كَانَتْ مِنَ الْغَابِرِينَ.»^{۱۵}

«وَيُنْقَلِبُ إِلَىٰ أَهْلِهِ مَسْرُورًا.»^{۱۶}

«أَحْمِلْ فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجَيْنِ وَأَهْلِكَ.»^{۱۷}

بنابراین با در نظر گرفتن کاربرد « اهل » در آیات قرآن ، می توان به تعریف خانواده از دیدگاه وحی دست یافت . با بررسی این آیات مشخص می شود :

فرزندان خانواده نیز در شمار افراد خانواده قرار می گیرند ؛ زیرا نوح -علیه السلام- پسر خود را اهل خویش خواند : « إِنَّ ابْنِي مِنِّي أَهْلِي.»^{۱۸}

با توجه به استعمالات قرآنی فوق، معنای واژه اهل از جانب ارباب لغت به کسان، نزدیکان و زوجه معنا شده است و اهل یک مرد، بعضاً عشیره و نزدیکان، " همسر و یا کسانی که فرد با آنها در یک جای واحد زندگی می کند، معرفی شده اند.^{۱۹}

«صاحب نظران معتقد هستند خانواده از نخستین نظام های نهادهای عمومی و جهانی است که برای رفع نیازمندی های حیاتی و عاطفی انسان و بقای جامعه ضرورت دارد . و از همه نهادهای اجتماعی، طبیعی تر و خودی تر است.»^{۲۰}

«نهاد خانواده یکی از مهم ترین نهادهای بشری است که با کارکردهای گوناگون خود مانند ارضا و اقناع میل جنسی ، تأمین امنیت جسمی و روحی اعضای خانواده ، کارکردهای زیستی و تولید مثل، تکامل زن و شوهر و دیگر اعضای خانواده و کمک به رشد اخلاقی ، عقلانی و اجتماعی یکدیگر، نقش مهمی در تأمین نیازهای آدمی دارد.»^{۲۱}

۴.مطففین (۸۳)۳۱ ، و چون به سوی خانواده خود باز می گشتند مسرور و خندان بودند .

۵.عنکبوت(۲۹)۳۲ ، او و خانواده اش را نجات می دهیم ؛ جز همسرش که در میان قوم (گنهگار) باقی خواهد ماند.

۶.انشقاق (۸۴)۸ ، و خوشحال به اهل و خانواده اش باز می گردد.

۷.هود(۱۱)۴۰ ، از هر جفتی از حیوانات (از نر و ماده) یک زوج در آن (کشتی) حمل کن همچنین خاندانت را (برآن سوار کن).

۱.هود(۱۱)۴۵ ، پروردگارا ! پسر من از خاندان من است.

۱۹

۴.آذربایجانی ، مسعود ، آزمون جهت گیری مذهبی ... ، پژوهشکده حوزه و دانشگاه ، قم،ج دوم، ۱۳۸۲ .

۲۱. صافی، خانواده متعادل، حقوق، وظایف و نحوه رفتار همسران بایکدیگر، انتشارات انجمن اولیاء، تهران، ۱۳۷۴، ص ۲۰.

۶. صفری ، غلامرضا ، نوجوان و خانواده ، انتشارات وراى دانش ، تهران ، چاپ دوم، ۱۳۸۴، ص ۴۳ .

«نهاد خانواده را از جمله عمومی ترین نهادهای اجتماعی می دانند که در تمام جوامع وجود دارد؛ و مهمترین تکیه و محور زندگی اجتماعی است؛ این نهاد در جامعه ها پذیرفته شده و توسعه یافته است و به عنوان مهمترین پایگاه انتقال عناصر فرهنگی ، عقاید ، آداب و سنن ، دانش ها و تمدنها به نسل جدید معرفی شده است . زیرا خانواده از یک سو زمینه سازی شکوفایی و استعدادها رشد جسمی ، اخلاقی عاطفی ، عقلانی فرزندان است . و از سوی دیگر عامل موثری در ایجاد فرهنگ و تمدن بشر به شمار می آید.»^{۲۲}

براین اساس صاحب نظران تعلیم و تربیت، نهاد خانواده را موثرترین نهاد برای آموزش و پرورش غیر رسمی و اولین فضای مساعد، برای ایجاد عدالت مناسب تربیتی می دانند .
بنابراین نقش پدران و مادران و تأثیر عمیق و گسترده آنان در ابعاد زندگی فرزندان ایجاب می کند به صورت های مختلف آموزش ببینند؛ و با جدیدترین اطلاعات و منابع مربوط به مدیران خانواده و شیوه رفتار با فرزندان آشنا گردند .

تعریف دین :

دین در لغت معانی متعدد دارد از جمله جزا و پاداش..معنی دیگر دین اطاعت است. و نیز به معنای عادت.^{۲۳} دین - مثل - ملت - است ولی آنرا به اعتبار پرستش و اطاعت از شریعت دین می گویند؛ یعنی اطاعت و پرستش^{۲۴} .

واژه دین در قرآن کریم به صورت های مختلف در ۸۶ نوبت به کار رفته است . برخی از معانی ای که این واژه در آنها به کار رفته است عبارتند از : ۱. جزا و مکافات ؛ ۲. حساب و بررسی ؛ ۳. اطاعت و انقیاد ؛ ۴. ملت و آیین ؛ ۵. رویه و عادت ؛ ۶. چیرگی و برتری ؛ ۷. تدبیر امور ؛ ۸. آن چه وسیله پرستش خداوند است .

"دین" - مجموعه معارف و احکام الهی

«خداوند می فرماید " فلولَا نَفَرًا مِّنْ كُلِّ فِرْقَةٍ مِنْهُمْ طَائِفَةٌ لِّيَتَفَقَّهُوا فِي الدِّينِ ."^{۲۵} این آیه کریمه مؤمنان را به تفقه در دین تشویق می کند ، و مقصود، فهمیدن معارف دینی اعم از اصول و فروع است ، و

۱. فراهیدی ،خلیل بن احمد ، العین، پیشین ، ج ۸، ص ۲۳۷۳ .

۲. راغب اصفهانی ،حسین بن محمد، ترجمه و تحقیق، غلامرضا خسروی ، انتشارات مرتضوی، تهران ، چ دوم، ۱۳۷۴ش .

۳.توبه (۹) ۱۲۲ ، چرا از هر گروهی از آنان ، طایفه ای کوچ نمی کند (و طایفه ای در مدینه بماند) تا در دین (و معارف و احکام اسلام) آگاهی یابند .

مختص احکام عملی اسلام (= فقه اصطلاحی) نیست . " ما جعل علیکم فی الدین من حرج " یعنی قانونی که مایه کلفت و مشقت بیش از حد باشد ، از جانب خداوند وضع نشده است . اطلاق آن ، اصول و فروع دین را شامل می شود . " ولا تأخذکم بهما رأفه فی دین الله " این آیه گرچه مربوط به اجرای حد زناکار است ، ولی مدلول آن اعم است و هر حکم و قانون الهی را شامل می شود ؛ مثلاً حد ارتداد را که همه مربوط به عقیده است نه عمل ، در بر می گیرد. ^{۲۸}

« دین » در زبان فارسی به معنای کیش ، آیین و طریقت است . ^{۲۹}

در تعریف دین میان صاحب نظران اختلاف است و هر کسی بر اساس برداشت خود ، تعریف خاصی از آن ارائه کرده است . ما در اینجا تعریف آقای محمد جواد زارعان را از دین بعنوان مبنا آورده ایم .

« تعریف "دین" : معمولاً دین را مجموعه ای از اعتقادات ، اخلاقیات و احکامی می دانند که از سوی خدای متعال برای هدایت بشر توسط انبیای الهی به مردم ابلاغ شده است . بر اساس این تعریف ، در واقع دین مجموعه ای از راهنمایی ها و هدایت های هماهنگی است که به ذاته هویت واحدی دارد ولی آن گاه که نسبت به استعداد و قابلیت بشری و ابعاد وجودی انسانی در نظر گرفته می شود ، در اشکال سه گانه بینش ها و اعتقادات ، گرایش ها و اخلاق و همچنین کنش ها ، رفتار و احکام عملی بروز می کند. ^{۳۰}»

تعریف تربیت دینی :

" تربیت دینی " عبارت است از مجموعه اعمال عمدی و هدفدار ، به منظور آموزش گزاره های معتبر یک دین به افراد دیگر ، به نحوی آن افراد در عمل و نظر به آن آموزه های معتقد و پایبند باشد . بر اساس این تعریف ، تربیت دینی منحصر به مسجد ، کلیسا ، مدرسه علمیه نیست ، بلکه در هر جایی

۴. حج (۲۲) ۷۸ ، و در دین (اسلام) کار سنگین و سختی بر شما قرار ندارد .

۵. نور (۲۴) ۲ ، و نباید رأفت (و محبت کاذب) نسبت به آن دو شما را از اجرای حکم الهی مانع شود .

۶. طباطبائی ، محمد حسین ، تفسیرالمیزان ، ترجمه سیدمحمدباقر موسوی همدانی ، دفتر انتشارات اسلامی ، قم ، چاپ پنجم ، ۱۳۷۴ ش ، جلد ۱۴ ص ۵۸۲ .

۲۹. دهخدا ، علی اکبر ، لغت نامه دهخدا ، ذیل ماده دین ، موسسه لغت نامه دهخدا ، تهران ، ۱۳۲۵-۱۳۳۴ .

۳۰. زارعان ، محمدجواد ، جایگاه تربیت دینی در ساختار نظام آموزش و پرورش ، مجله معرفت ، شهریور ۸۱ ، شماره ۵۷ .

ممکن است تلاشی هدفدار به منظور آموزش معارف دینی صورت گیرد، خواه مسجد باشد یا خیابان یا منزل یا هر جای دیگر.^{۳۱}

معارف اسلام (گزاره‌های معتبر اسلام) عمدتاً در سه مقوله کلی قرار می‌گیرند. اعتقادات، اخلاقیات، احکام.^{۳۲}

الف) اعتقادات:

«اعتقادات گزاره‌هایی هستند که وضعیت کلی جهان و وضعیت انسان را در جهان مشخص می‌کند و هر مسلمانی باید نسبت به آن گزاره‌ها شناخت و اعتقاد کافی داشته باشد. در بیان اعتقادات اسلامی پنج اعتقاد از سایر اعتقادات مهم تر است، این پنج عقیده به «اصول عقاید» معروف هستند که عبارتند از توحید، عدل، نبوت، امامت، معاد.^{۳۳}»

بنابراین در "تربیت دینی" باید به هر یک از پنج اصل اعتقادات، توجه داشت تا اعتقادات که زیر ساخت تمام اعمال قرار می‌گیرند، درست تبیین شوند.

ب) اخلاقیات:

بنا بر آنچه گفته شد بخش دیگری از دین را اخلاقیات تشکیل می‌دهد؛ که باید بر اساس آن تربیت دینی را سامان بخشید.

«اخلاقیات مجموعه گزاره‌هایی هستند که نحوه تعامل یک فرد مسلمان را با دیگران در زندگی مشخص می‌کند. صفاتی مانند صداقت، پشتکار، اخلاص، خیرخواهی و محبت معیارهایی هستند که یک فرد مسلمان باید آنها را در رابطه با دیگران رعایت کند.^{۳۴}»

ج) احکام

هر عمل و فعلی که از انسان سر می‌زند در شریعت اسلام حکمی دارد و تکلیف آن مشخص شده است بعضی از افعال ممنوع (حرام) و بعضی لازم الاجراء (واجب) و بعضی از آنان مباح هستند یعنی

۳۱. داوودی، محمد، تربیت دینی، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، قم. سال ۸۹، ص ۲۵.

۳۲. مطهری، مرتضی، مقدمه‌ای بر جهان بینی اسلام، ص ۵۴، انتشارات اسلامی، (بی‌جا)، بی‌نا، بی‌تا.

۳۳. داوودی، محمد، تربیت دینی، پیشین، ص ۲۷

۳۴. داوودی، محمد، تربیت دینی، پیشین، ص ۲۷

انجام و ترک آن فرقی ندارد و بعضی از این افعال انجام آن بهتر از ترک (مستحب) و دسته ای ترک آن بهتر از انجام آن است (مکروه) بنا بر این (احکام) همان اوامر و نواهی برای مکلفین می باشد.

«احکام در لغت، جمع حکم و به معنای فرمان و دستور به کار می رود و در اصطلاح فقهی، احکام کلیه دستورهای عملی و فروع دین اسلام در تمام ابعاد آن است و همه دستورهای عبادی و سیاسی و اقتصادی و خانوادگی و قضایی را شامل می شود.»^{۳۵}

با توجه به گستره اسلام، تربیت اسلامی نیز سه بخش خواهد داشت. تربیت اعتقادی، اخلاقی و تربیت احکامی ما در این پایان نامه به هر سه مسئله و نقش خانواده در تربیت سه گانه فوق خواهیم پرداخت.

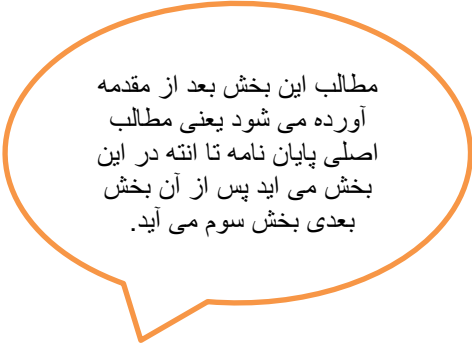
^{۳۵}. اکبری، محمود، احکام جوانان، مرکز انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، بی چا، قم، ۱۳۷۹، ص ۱۶

بخش دوم

تجزیه و تحلیل داده‌ها

مقدمه

در این بخش اهمیت و ویژگی های تربیت دینی، شاخص های تربیت دینی، بسترها و زمینه های لازم برای تربیت دینی، و همچنین اصول و روش های تربیتی بیان گردیده است؛ پس از آن به نقش و جایگاه خانواده در سه نوع تربیت اساسی در حیطه تربیت دینی، یعنی تربیت اعتقادی، تربیت اخلاقی و تربیت عبادی براساس آیات قرآن کریم و روایات معصومان علیهم السلام پرداخته شده است. و در پایان آسیب های تربیت دینی، توسط خانواده مورد بررسی قرار گرفته است.

مطالب این بخش بعد از مقدمه
آورده می شود یعنی مطالب
اصلی پایان نامه تا انتها در این
بخش می آید پس از آن بخش
بعدی بخش سوم می آید.

بخش سوم

نتیجه گیری و پیشنهادها

مبحث اول: نتیجه گیری

بررسی نقش خانواده در تربیت دینی از نظر قرآن کریم و مکتب اهل بیت - علیهم السلام
مرا به این نتیجه می‌رساند که نقش و جایگاه خانواده در تربیت دینی، بسیار مهم و پایه گذار
تربیت فرزندان می‌باشد؛ عدم توجه والدین به این وظیفه می‌تواند خسارت جبران ناپذیری
را در آینده فرزندان به بار بیاورد. و از طرفی نتایج مثبت این تربیت تنها منحصر به فرزندان
نخواهد بود بلکه موجب سعادت و رستگاری والدین گردیده و همچنین به رشد و تعالی
جامعه کمک خواهد کرد.

با بررسی "شاخص های تربیت دینی" این نتیجه بدست می‌آید، که اگر "خانواده"
فرآیند تربیت دینی را درست طی کند دست آوردهای زیر را در خصوص آینده فرزندان،
بدست می‌آورد.

۱. در بعد فرهنگی فرزندان آزادی منش، آزاد اندیش، با عزت نفس و صاحب بصیرت و
معرفت، تربیت می‌شوند که به زیور علم و دانش آراسته و قادر خواهند بود، با درایت راه
های حق از باطل را تشخیص داده و با شناخت و بینش از معالم دین پیروی نمایند.

۲. با انجام عبادات و مناسک دینی، پیوسته تزکیه نفس کرده و از روحی مصفا، همراه با
آرامش درونی برخوردار خواهند بود.

۳. در بعد اجتماعی، انسان هایی با مسئولیت، ایثارگر، آمر به معروف و ناهی از منکر که
بیشترین نقش را می‌توانند در رشد و تعالی جامعه داشته باشند، تربیت خواهند شد.

۴. از نظر سیاسی انسانهایی عدالت خواه، حق محور، ولایت مدار و مدافع ارزشهای
انسانی و الهی بار خواهند آمد.

۵. در بعد اخلاقی، انسانهایی درستکار، با صداقت، امانت دار، عفیف و متواضع تربیت
می‌شوند؛ که هم موجب قرب پروردگار و هم مورد اعتماد و اتکا جامعه خواهند شد.

توجه و بررسی "زمینه های لازم برای تربیت دینی" ما را به این نتیجه می‌رساند که:

۱. برنامه تربیت دینی قبل از ازدواج و همزمان با انتخاب همسر همتا و کفو آغاز خواهد شد.
۲. با رعایت مسائل بعد از ازدواج؛ مثل مباشرت با همسر، صاحب نسلی سالم و پاک و از نظر روحی و جسمی متعادل خواهند بود.

مبحث دوم: پیشنهادات

با توجه به اینکه پایان نامه مجال اندکی برای یک پژوهش عمیق است؛ برای ژرف نگری در موضوعاتی مانند نقش خانواده در تربیت دینی فرزندان، که ریشه بسیاری از مشکلات تربیتی، فرهنگی، سیاسی، اقتصادی و اجتماعی جامعه ما و جامعه جهانی در دور بودن از برنامه تربیت دینی است؛ پیشنهاد می شود:

- الف) عناوین تربیتی پایان نامه ها، بیشتر مورد توجه دانشجویان رشته قرآن و حدیث قرار گرفته و دفتر پژوهش، دانشجویان را به این سمت سوق دهد.
- ب) هریک از مباحث این پایان نامه خود می توانند موضوع واحدی برای عناوین پایان نامه های دیگر، و رسیدن به دست آورد های جدید باشد.

.....
.....

فهرست منابع

منابع فارسی

۱. آذربایجانی ، مسعود ، آزمون جهت گیری مذهبی ... ، پژوهشکده حوزه و دانشگاه ، قم ، بی چا ، ۱۳۸۲ ش.
۲. آموزگار، محمدحسن، تربیت ازدیدگاه اسلام، بنیاد انتقال به تعلیم و تربیت اسلامی، تهران، چاپ اول، ۶۱ ش.
۳. ابن شعبه، حسین بن علی، تحف العقول، ترجمه: احمدجنتی، موسسه امیرکبیر، تهران، چاپ اول، ۱۳۸۲ ش.
۴. امینی، ابراهیم ، آیین تربیت ، انتشارات اسلامی ،تهران، چاپ پنجم، ۱۳۶۲ ش.
۵. امین ابراهیم، اسلام و تعلیم و تربیت، انجمن اولیاء و مربیان ،تهران، چاپ پنجم، ۱۳۶۲ ش.
۶. باقری، خسرو، نگاهی دوباره به تعلیم و تربیت اسلامی، انتشارات مدرسه، تهران، چاپ اول، ۱۳۸۵ ش.
۷. بهشتی ، احمد ، خانواده در قرآن ، دفتر تبلیغات اسلامی قم ، چاپ دوم ، ۱۳۷۷ ش.
۸. پاک نژاد ، سیدرضا ، اولین دانشگاه و آخرین پیامبر، کتابفروشی اسلامیه ، چاپ سوم، تهران، ۱۳۴۹-۱۳۶۹ ش.
۹. جوادی آملی ، عبدالله، زن در آینه جلال و جمال ،مرکز نشر اسراء، محقق محمد لطیفی ، قم ، چاپ نوزدهم ، ۱۳۸۸ ش.
۱۰. جوادی آملی ، عبدالله ، جامعه در قرآن، مرکز نشر اسراء ،قم ، چاپ سوم ، ۱۳۸۹ ش .
۱۱. جوادی آملی، عبدالله، ادب فنای مقربان ، مرکز نشر اسراء ، قم، چاپ ششم ، ۱۳۸۷ ش.
۱۲. جوادی آملی ، عبدالله ، ولایت فقیه ،مرکز نشر اسراء ، قم ، چاپ نهم ، ۱۳۸۹ ش.
۱۳. حسین زاده، سیدعلی، سیره تربیتی پیامبر و اهل بیت، پژوهشگاه حوزه، و دانشگاه، قم، چاپ نهم، ۱۳۸۹ ش.
۱۴. دهنوی، حسین، نسیم مهر، انتشارات خادم الرضا(ع)، تهران، بی چا، ۱۳۸۱ ش.
۱۵. دفتر همکاری حوزه و دانشگاه ، فلسفه تعلیم و تربیت، انتشارات سمت ، تهران، بی چا ، ۱۳۷۲ ش.
۱۶. داوودی ، محمد ، تربیت دینی ، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه ، قم ، چاپ دوم ، سال ۸۹ ش.
۱۷. دهخدا ، علی اکبر ، لغتنامه دهخدا ، ذیل ماده دین ، تهران ، موسسه لغتنامه دهخدا ، ۱۳۲۵-۱۳۳۴ ش.
۱۸. رضایی اصفهانی، محمدعلی، تفسیرقرآن مهر، انتشارات پژوهش های علوم قرآنی، چاپ اول، قم، ۱۳۷۸ ش.
۱۹. سادات محمدعلی، رفتار والدین با فرزندان، ناشرانجمن اولیا و مربیان، تهران، چاپ ششم، ۱۳۸۰ ش.
۲۰. سیرز ، ویلیام ، مادر و پرورش فرزند ، ترجمه پروین فرهادی تهران ، چاپ اول ، ۱۳۶۹ ش .
۲۱. صفری ، غلامرضا ، نوجوان و خانواده ، ناشر ورای دانش، تهران، چ دوم، بهار ۸۴ .

۲۲. طباطبایی، سیدمحمد حسین، تفسیرالمیزان، ترجمه سید محمد باقر موسوی همدانی، دفتر انتشارات اسلامی، قم، چاپ پنجم ۱۳۷۴ ش.
۲۳. عزیزی عباس، جامع آیات و احادیث موضوعی (۲جلد)، انتشارات نبوغ، قم، بی جا، بی تا.
۲۴. قائمی، علی، پرورش مذهبی و اخلاقی کودکان، بی جا، بی جا.
۲۵. قمی، شیخ عباس، مفاتیح الجنان، (مناجات خمسہ عشر) انتشارات اسوه، تهران، چاپ دوم، بی تا.
۲۶. قائمی، علی، تربیت و بازسازی کودکان، انتشارات الهادی قم، چاپ سوم، مهر ۶۴ ش.
۲۷. قرائتی، محسن، تفسیر نور، مرکز فرهنگی درسهایی از قرآن، تهران، چاپ یازدهم، ۱۳۸۲ ش.
۲۸. قرائتی، محسن، گناه شناسی، مرکز درسهایی از قرآن، تهران، چاپ ششم، ۱۳۸۵ ش.
۲۹. قرشی بنایی، علی اکبر، قاموس قرآن، دارالکتب الاسلامیه تهران، چاپ پانزدهم، ۱۳۸۶ ش.
۳۰. کاشانی، ملافتح اله، تفسیر منهج الصادقین فی الزام المخالفین، کتابفروشی محمدحسن علمی، تهران، بی جا ۱۳۳۶ ش.
۳۱. موسوی الخمینی (ره)، سید روح اله، آداب نماز، موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، تهران، چاپ سوم، ۱۳۷۲ ش.
۳۲. موسوی الخمینی (ره)، سید روح الله، صحیفه امام، موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی ره، بی جا، بی تا.
۳۳. مطهری، مرتضی، حماسه حسینی، انتشارات صدرا، تهران، چاپ هفتم، ۱۳۶۷ ش.
۳۴. مطهری، مرتضی، مقدمه ای بر جهان بینی اسلام، انتشارات اسلامی، (بی جا)، بی تا، بی تا.
۳۵. مظاهری، حسین، تربیت فرزند از نظر اسلام، سازمان تبلیغات اسلامی، چاپ و نشر بین الملل، تهران، چاپ دهم، ۱۳۸۹ ش.
۳۶. مکارم شیرازی، ناصر، پیام امام امیرالمؤمنین علیه السلام، انتشارات امیرالمؤمنین، قم، بی جا، بی تا.
۳۷. مکارم شیرازی، ناصر، یکصد و هشتاد پرسش و پاسخ، قم، بی ج. بی تا.
۳۸. مکارم شیرازی، ناصر، اخلاق در قرآن، انتشارات امام علی بن ابیطالب (ع)، قم، چاپ چهارم، ۱۳۷۷ ش.
۳۹. مکارم شیرازی، ناصر، تفسیر نمونه، دارالکتب الاسلامیه، تهران، چاپ اول، ۱۳۷۴ ش.
۴۰. محمدتقی، فلسفی، کودک از نظر تربیت و وراثت، هیات نشر و معارف اسلامی، تهران، چاپ ۱۳۶۳ ش.
۴۱. نیکوخو، مهدی، گلبرگ زندگی، بوستان کتاب، قم، چاپ سوم، ۱۳۹۰ ش.
۴۲. نراقی، ملا، احمد، معراج السعاده، انتشارات دهقان، تهران، چاپ اول، ۱۳۷۷ ش.

۴۳. ورام بن ابی فراس، مسعود بن عیسی، مجموعه ورام، آداب اخلاق در اسلام، مترجم محمدرضا عطایی، بنیاد پژوهشهای اسلامی آستان قدس رضوی، مشهد، چاپ اول، ۱۳۶۹ ش.
۴۴. هاشمی رفسنجانی، اکبر، تفسیر راهنما، جمعی از محققین، تبلیغات اسلامی، قم، بی چاپ، ۷۳-۷۵ ش.
۴۵. یعقوبی، احمد بن اسحاق، تاریخ یعقوبی، موسسه و نشر فرهنگ اهل بیت، قم بی ج، بی تا.

منابع عربی

- قرآن حکیم، ترجمه مکارم شیرازی، ناصر، انتشارات آل طه، قم، چاپ اول، ۱۳۸۹ ش.
- نهج البلاغه، ترجمه محمد دشتی، موسسه فرهنگی تحقیقاتی امیر المومنین (ع)، قم، چاپ شانزدهم، ۱۳۸۲ ش.
- نهج البلاغه، فیض الاسلام اصفهانی، علی نقی، ترجمه شرح نهج البلاغه، تهران، چاپ پنجم، ۱۳۷۹ ش.
- الصیحة السجادیة، امام علی ابن الحسین، السجاد علیه السلام، نشر الهادی، قم، چ یکم، ۱۳۷۶، دعای بیست و پنجم.
۱. ابن فارس، احمد، معجم مقاییس اللغة، مکتب الاعلام اسلامی، قم، چاپ اول، ۱۴۱۰ ق.
 ۲. ابن حیان الاصبهانی، ابن محمد عبدالله بن محمد بن جعفر، اخلاق النبی و آدابه، دارالکتاب، بیروت، بی جا، ۱۴۰۶ ق.
 ۳. ابن قولویه، جعفر بن محمد، کامل الزیارات، دارالمرتضویه، نجف اشرف، چاپ اول، ۱۳۵۶ ش.
 ۴. ابن اشعث، محمد بن محمد، الجعفریات (الأشعثیات)، مکتبه النینوی الحدیثه، تهران، چاپ اول، بی تا.
 ۵. ابن طاووس، علی ابن موسی، کشف المحجبه لثمره المحجبه، بوستان کتاب، قم، چاپ دوم، ۳۷۵ ش.
 ۶. ابن طاووس، علی بن موسی، فلاح السائل و نجاح المسائل، بوستان کتاب، قم، چاپ اول، ۱۴۰۶ ق.
 ۷. ابن بابویه، محمد بن علی، الخصال، جامعه مدرسین، قم، چاپ اول، ۱۳۶۲ ش.
 ۸. ابن حیون، نعمان بن محمد مغربی، دعائم الاسلام، موسسه آل البيت علیهم السلام، قم، چاپ دوم، ۱۳۸۵ ق.
 ۹. بن منظور، محمد بن مکرم، لسان العرب، دار الفكر للطباعة و النشر و التوزیع، دار صادر، چاپ سوم، بیروت، ۱۴۱۴ ق.
 ۱۰. برقی، احمد بن محمد بن خالد، المحاسن، دارالکتب الاسلامیه، قم، چاپ دوم، ۱۳۷۱ ق.
 ۱۱. پاینده، ابوالقاسم، نهج الفصاحه، دنیای دانش، چاپ چهارم، تهران، ۱۳۸۲ ش.
 ۱۲. تمیمی آمدی، عبدالواحد بن محمد، تصنیف غرر الحکم و درر الکلم، دفتر تبلیغات، قم، چاپ اول، ۱۳۶۶ ش.

۱۳. دیلمی ، حسن بن محمد ، أعلام الدين في صفات المؤمنين ، مؤسسه آل البيت عليهم السلام ، قم ، چاپ اول ، ۱۴۰۸ ق.
۱۴. راغب اصفهانی ، حسین بن محمد ، ترجمه مفردات الفاظ القرآن ترجمه و تحقیق ، غلامرضا خسروی ، انتشارات مرتضوی ، چ دوم ، تهران ، ۱۳۷۴ ش .
۱۵. راغب اصفهانی ، حسن بن محمد ، مفردات الفاظ القرآن ، دارالقلم ، الدارالشامیه ، بیروت ، دمشق ، چاپ اول ، ۱۴۱۲ ق .
۱۶. زبیدی ، مرتضی ، تاج العروس ، من جواهر القاموس ، بی جا ، دارالهدایه ، ۱۴۰۹ هـ . ق .
۱۷. شیخ حر عاملی ، محمد بن حسن ، وسایل الشیعه ، مؤسسه آل البيت ۳۰ ج ، چاپ دوم ، قم ، ۱۴۰۹ ق .
۱۸. طوسی ، محمد بن الحسن ، الأمالی ، (للطوسی) ، دارالثقافه ، قم ، چ اول ۱۴۱۴ ق .
۱۹. طوسی ، ابو جعفر محمد بن الحسن ، اختیار معرفه الرجال ، تحقیق سید مهدی رجایی ، آل البيت ، قم ، بی جا ، ۱۴۰۴ هـ ق .
۲۰. طبرسی ، علی ابن حسن ، مشکاة الانوار فی غرر الاخبار ، انتشارات کتابخانه حیدریه ، نجف ، چاپ دوم ، ۱۳۸۵ ق .
۲۱. طبرسی ، حسن بن فضل ، مکارم الاخلاق ، انتشارات شریف رضی ، قم ، چاپ چهارم ، ۱۳۷۰ ش .
۲۲. طبرسی ، فضل بن حسن ، مجمع البیان فی تفسیر القرآن ، انتشارات ناصر خسرو ، چاپ اول ، تهران ، ۱۳۶۰ ش .
۲۳. طریحی ، فخر الدین بن محمد ، مجمع البحرین ، محقق حسینی اشکوری ، احمد ، ناشر: مرتضوی ، چاپ سوم ، تهران ، ۱۳۷۵ ش .
۲۴. طوسی ، محمد بن الحسن ، مصباح المجتهد و سلاح المتعبد ، مؤسسه فقه الشیعه ، چاپ اول بیروت ، ۱۴۱۱ ق .
۲۵. فیض کاشانی ، محمد محسن بن شاه مرتضی ، الوافی ، کتابخانه امام امیرالمومنین علی علیه السلام ، اصفهان ، چاپ اول ، ۱۴۰۶ ق .
۲۶. فراهیدی ، خلیل بن احمد ، العین ، نشر هجرت ، قم ، چاپ دوم ، ۱۴۰۹ ق .
۲۷. فیض کاشانی ، محسن ، المحججه البيضاء ، مؤسسه الاعلی للمطبوعات ، بیروت ، چاپ دوم ۱۴۰۳ ق .
۲۸. فیض کاشانی ، محسن ، تفسیر صافی ، انتشارات الصدر ، تهران ، چاپ دوم ، ۱۴۱۵ ق .
۲۹. فتال نیشابوری ، محمد بن احمد ، روضه الواعظین و بصیره المتعظین ، انتشارات رضی ، بی جا ، چاپ اول ، ۱۳۷۵ ق .

۳۰. کلینی، محمد بن یعقوب، الکافی، ترجمه مصطفوی، کتابفروشی علمیه اسلامی، چاپ اول، تهران، ۱۳۶۹ ش.
۳۱. کوفی، فرات بن ابراهیم، تفسیر فرات کوفی، مؤسسه الطبع و النشر فی وزارة الإرشاد الإسلامی، تهران، چاپ اول ۱۴۱۰ ق.
۳۲. کلینی، محمد بن یعقوب بن اسحاق، الکافی، دارکتب الاسلامیه، تهران، چاپ چهارم، ۱۴۰۷ ق.
۳۳. متقی هندی، علاء الدین بن حسام الدین، المرشد الی کنز العمال فی سنن الاقوال والافعال، موسسه الرساله، بیروت، چاپ سوم، ۱۴۰۹ ق.
۳۴. مجلسی، محمد باقر بن محمد تقی، بحار الانوار، داراحیاء التراث العربی، بیروت ف چاپ دوم، ۱۴۰۳ ق.
۳۵. مجلسی، محمد تقی بن مقصود علی، روضه المتقین فی شرح من لایحضر الفقیه، محقق حسین موسوی کرمانی، موسسه فرهنگی اسلامی کوشا نیور، قم، چاپ دوم، ۱۴۰۶ ق.
۳۶. محمدری شهری، محمد، میزان الحکمه، ذکر تبلیغات اسلامی، قم، بی جا، ۶۲-۶۳ ش.
۳۷. مجلسی، محمد بن باقر بن محمد تقی، مرآة العقول فی شرح اخبار آل الرسول، دارکتب الاسلامیه، تهران، چاپ دوم، ۱۴۰۴ ق.
۳۸. مصطفوی، حسن، مصباح الشریعه، انجمن اسلامی حکمت و فلسفه ایران، تهران، چاپ اول، ۱۳۶۰ ش.
۳۹. مصطفوی، حسن، التحقیق فی کلمات القرآن الکریم، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی چاپ اول، تهران، ۱۳۶۸ ش.
۴۰. میدی، حسین بن معین الدین، دیوان امیرالمومنین علیه السلام، مصحح مصطفی زمانی، دارالنداء للنشر، قم، چاپ اول، ۱۴۱۱ ق.
۴۱. نوری، حسین بن محمد تقی، مستدرک الوسائل مستبیط الوسائل، موسسه آل البيت علیهم السلام، قم، چاپ اول، ۱۴۰۸ ق.
۴۲. هیشمی، علی بن ابی بکر، مجمع الزوائد و منبع الفوائد، دارالکتب العلمیه، بیروت، ۱۴۰۸ ق.

مقالات

۱. جواهری، اشرف، نقش خانواده بر نماز، مجموعه مقالات نماز، انتشارات انجمن اولیا و مربیان، تهران، چاپ سوم، ۱۳۸۷.
۲. زارعان، محمد جواد، جایگاه تربیت دینی در ساختار نظام آموزش و پرورش، مجله معرفت، شهریور ۸۱، شماره ۵۷.

۳. ذوعلم ، علی، شاخص های تربیت دینی از نگاه قرآن کریم ، مجموعه مقالات همایش آسیب شناسی تربیت دینی.. ، انتشارت محراب قلم ،چ اول ، بهار ۸۲.
۴. صافی، احمد، حقوق، وظایف و نحوه رفتار همسران بایکدیگر، انتشارات انجمن اولیاء، تهران ، بی چا، ۱۳۷۴ش.
۵. صادقی، معصومه، آسیب شناسی تربیت دینی، مجموعه مقالات همایش آسیب شناسی تربیت دینی.. ، انتشارت محراب قلم ،چ اول ، بهار ۸۲.

Abstract: (Including summary, purposes, methods of performance and conclusions)

Islam as a set of teaching of inspiration is based upon human nature and has logical and mystical background, at any time and any place can meet the needs for perfection and searching for God. Without doubt the most important subject of the universe is human training. Man who is the resultant of land and heaven has a long history from the beginning to eternity.

He who is the essence of life, because of holy goal and his end of demand, the only time that is in place of correct sitting beside the powerful king will reach final perfection.

So family role in religious training of the children based on Koran and hadith is an unavoidable necessity and an opportunity for research in the domain of religious training. Attempt in understanding religious training. Processes and its axes . Eagerness of families and cultural society in recognizing again and establishing the structure of training based on inspiration, the necessity of this research will be doubled.

This research is an attempt for introducing family role as the most important foundation of human society in religious training.

This research consists of three sections;

Part one has complete works, part two is related to analysis of data and part three contains conclusion and suggestions. In part two I discuss the characteristics of religious training, indicators of religious training, necessary beds for religious training . providing essential needs of the child , expressing the principles and methods of trainings , then three important Kinds of trainings are debated : faithful training , moral training and worshipful training , and the role and the place of the family in this regard . at the end the harms of the religious training is analyzed . in this research I tried to classify the related verses and to clarify them by sayings of the innocents (peace be upon them). For doing this I profited by explanatory books and works of the training experts . we conclude from this research that if family goes through the process of religious training correctly , as far as the future of the children is concerned, the following out comes are obtained.

۱- *In cultural aspect free children with freedom of thought , self confidence , insight and knowledge . are trained that have the ornaments of science and knowledge and are able to distinguish right paths from wrong ones and can follow the religious teachings with knowledge and insight*

۲ - *By worshiping and doing rites , purify the soul continuously and will have a pleasant soul with internal calm*

۳ - *In social aspect , responsible men and devotee who encourage the right and deny the wrong will be trained that can have the most roles in growing and perfection of the society .*

۴ - *In political aspect , men with justice , right oriented , velayat oriented and defenders of human and divine values will be trained.*

۵- *In moral aspect, sincere , modest and humble men , trustee with honesty will be trained that can reach near the god and society can rely on and trust them .*

Key words : family , training , religion , religious training .

پشت جلد پایان نامه باید صفحه
عنوان روی جلد بهمان صورت ولی با
زبان لاتین (انگلیسی) تایپ و زرکوب
شود